מחיצה בבריכה

צאות חייבים לחתום גזברי שני הצדדים. מצב זה הסך את הנהלת העסקים כמעט לגהינום.

אנשי מפא"י טוענים שלמפ"ם מגיע חלק בתקציב רק בהתאם לאחוז שלה במשק. מפ"ם טוענת שמגיעים לה 50% מכל דבר.

טוען משה ברקאי, יליד גרמניה, המשמש מזכיר מצד מפא"י : הם רצו לנצל את המצב לצרכי סחיטה. הם סרבו לחתום על שום המחאה אם לא קיבלו את החצי.

מכיון שמפא"י לא הסכימה לכך, נוצר מצב כזה, שהמחזור הכספי של עין־חרוד, המגיע ל־60.000 ל"י לחודש, מוקפא ברובו, וכל צד מממן את פעולותיו, החל מתרבות וכלה ב־הבראה, מתוך כספים שהוא משיג מן הצד. לפעמים מסתדדים שני הגזברים, עוצמים כל אחד עין אחת, מתגברים על משבר מסוים תוך ויתור על עקרון.

שורש הרעה הוא בחוסר מיפקד. עד היום לא נקבע סופית מי שייך למי. כשאך פרץ הפילוג דרשה מפא"י מפקד, אולם מפ"ם סר־בה, בטענה שבשום משק לא נערך מפקד עד שנקבע המתרון הסופי. הסיבה ההגיונית : אדם עשוי להחליט כך, אם ידע שהוא נשאר במקום, ואחרת, — אם ידע שעליו לעבור למקום אחר, בו יצטרך להתחיל מחדש.

מפא"י טוענת שיש לה רוב של 57½% מתוך 620 חבר, בעוד שמפ"ם מודה רק ברוב מפא"י של 51½% רומזת לפעמים ש־בכלל אין למפא"י רוב אמיתי, אלא שהיא מחזיקה ברשימת החברים אנשים שכבר עזבו את המשק בפועל, הגם כיום מעין „נשמות מתות".

מעניינת יותר החלוקה בין סוגי החברים השונים.

משק עין־חרוד מחולק בין שלוש שכבות כמעט שוות : כ־200 אנשי העליה השניה וה־שלישית, המיסדים בני רוסיה ; כ־200 אנשי העליה הרביעית והחמישית (מגרמניה ומפו־לין); קרוב ל־200 ילידי המקום.

למפא"י יש רוב ברבע השכבה השניה, כולל פלוגת תגבורת ירושלמית שהובאה בשעתו על ידי הקיבוץ המאוחד. ואילו מפ"ם מצביעה בגאוה על הרוב שיש לה בין המיסדים ובין בני־המקום. תקותיה העיקריות כרוכות ב־עובדת היותם רוב בדור הצעיר, דבר המס־ביר, אולי, מדוע הרוח בצד המפ"מי פחות מרה, יותר אופטימית.

אולם בעיני מפא"י זוהי תופעה חולפת. הבוגרים הראשונים היו אנשי פלמ"ח, הת־קשרו בגלל זה אל מפ"ם. ואילו מאז פרץ הפילוג הגלוי, לקחו אנשי מפא"י את חינוך בניהם לידיהם, והמצב השתנה לדעתם, כליל : בני הורים מפא"יים מתחנכים למפא"י, בני הורים מפ"מים מתחנכים למפ"ם. החינוך ה־מפלגתי הוא כה יעיל, עד כי אין כמעט חניך של מפלגה אחת העובר למפלגה השניה. אומר ברקאי : „בני שלי הוא יותר מפא"י מאשר אני עצמי !"

כל צד הגיש הצעת פתרון שבאה להגשים את מטרותיו. המטרות היו מנוגדות. כן היו ההצעות.

הצעת הפתרון של מפא"י היתה פשוטה ביותר. הפתרון : ייערך מפקד, ולפי התוצאות יחלקו את האדמות, הבהמות, המפעלים והנכסים הניידים. אולם המיעוט חייב לצאת מן הנקודה הבנויה, להשאיר את כולה בידי הרוב, יקימו לו נקודה חדשה מצפון לעין־חרוד הקיימת, מעבר לכביש המוביל למולדת, בשטח שהיה מיועד לפי התוכנית לפיתוח המשק(ראה מפה). אנשי מפא"י גם הסכימו ליצור מעין איזור־מפורז בצפון הנקודה ה־קיימת, בו עומדים רוב בניני התרבות, שיהיו שייכים במשותף לשני הצדדים. על אנשי מפ"ם לצאת ברגע שבניני הנקודה החדשה יהיו מוכנים.

הצעה זו היתה בנויה על שלוש הנחות עקרוניות, שהן עמודי־התוך של הגישה ה־מפא"ית :

- אין בשום אופן לחלק נקודה קיימת,
- יש לחסל כל מגע בין שני הצדדים, כדי למנוע השפעה מפ"מית על הנוער של מפא"י ואפשרות של סכסוכים,
- אנשי מפא"י יצאו מכל המשקים בהם היו במיעוט. יהיה זה עול אם אנשי מפ"ם יתכחשו לעקרון זה במקום שהרוב בידי מפא"י.

אמר אפרים רייזנר (איש מפא"י שגורש ב־שעתו מבית אלפא השומר־הצעירית, הפך חבר משק רמת־יוחנן), על הפקרון השני : „צמי־דות שני המשקים תקיים את התנאים להמ־שך המלחמה המאורגנת על נפש הילדים, תה־וה חומר נפץ מסוכן. מרחק בין שני הצדדים יבטיח לכל אחד חינוך ילדיו ברוחו. אולי הם, בהתבגרם, יגיעו ליתר כבוד הדדי מהוריהם!" הוסיף אחריו שלמה לביא : „הכל מביניים שאין להכניס שני חתולים מרוגזים בשק אחד !"

עקרון זה יכול היה להיות הגיוני לו עמדו עליו אנשי איחוד־הקבוצים באופן עקבי ול־אורך כל בחינית. אולם ברגע שהסכימו (תחת לחץ דעת הקהל במפלגתם) להסוך את אזור בניני־התרבות שבצפון הנקודה הקיימת ל־„אזור־מפורז", המשותף לשני הצדדים, נשבר העיקרון. שהרי להידבק אפשר בכל מקום, ומה טעם להרחיק את שני בתי־הספר, אם התלמידים ייפגשו בכל שעה בבית־שטורמן, במוזיאון או בבריכת־השחיה ?

לעג אברהם חנוכי, איש איילת־השחר : „איש עדיין לא הציע להקים מחיצה בבריכת־השחיה..."

אולם עיקר מלחמת הקיבוץ־המאוחד היה מופנה נגד העיקרון השלישי, עיקרון התק־דימים.

קרא בן עין־חרוד : „אין שיטה של פילוג. פילוג הוא אסון. יש זוג נשוי הרב משך 10 שנים, ואינו נפרד בכלל. יש זוג הנפרד ב־נשיקה. יש זוג הנפרד תוך מכות !"

בעיני מפ"ם יש רק תקדים משותף אחד לכל הפילוגים שעד כה : הפתרון נמצא תוך הסכם בין האנשים במקום, ללא כל כפיה ולחץ מן החוץ. בכל מקום היו שיקולים מיו־חדים, ואף פעם לא כפה רוב מפ"מי את הע־זיבה על מיעוט מפא"יי.

בכפר־סאלד, למשל, יצאו בני החצי ה־מפא"יי מן המקום, השוכן בתנאים קשים על הגבול, ולמורת רוחו הרבה של החצי המפ"מי עבר למקום נוח יותר. אנשי מפא"י פרשו מן הנקודה בגבת מפני שלא היתה אפשרות סכנית לחלקה. קבוצת־השרון בניר־דויד נטשה בכלל את משקה, כדי להתאחד עם אנשי גבת הפורשים.

חיים גבתי, ראש פורשי מפא"י מגבת, אמר בלגלוג גוגה : „אינני עזוב את המקום משום שאני אוהב לנדוד, משום שהתעורר בי יצר הנדודים ונמאס עלי לשבת במקום זה שבניתי וטיפחתי אותו. הבריכה היא בילגום, הבריכה היא הרס." אולם חברי מפ"ם במקום מבטי־חים שלו אמר גבתי שאינו רוצה ללכת, שום כוח בארץ לא יכול היה להוציאו, ואנשי מפ"ם במקום לא היו לוחצים עליו.

במלים אחרות : גבתי פרש מפני שראה בזה פתרון הגיוני ביותר לבעית הפילוג במ־קומו, אך לא תוך כדי כפיה. ולפיכך מסרבים אנשי מפ"ם בעין־חרוד בהחלט לקבל את מקרהו כתקדים להם, מאחר שלדעתם ישנה אפשרות טכנית מצוינת לחלק את עין־חרוד הקיימת לטובת שני הצדדים.

אנשי מפ"ם לקחו מסה של הנקודה הקיימת, מתחו קו לאורך השביל החוצה את המשק ממזרח למערב. הם הציעו לחלק את הנקודה שוה בשוה לפי קו זה (ראה מפה), באופן שלכל צד תהיה גישה נוחה, באופן יחסי, למוסדות הציבוריים שהיו צריכים להשאר משותפים. הודיעו הם : מאחר שאנחנו הצענו את ההצעה, אנו משאירים בידי הצד השני את הזכות לבחור לעצמו בחלק הנראה לו.

משק עין־חרוד דומה לכריך, אשר במרכזו איזור המגורים, חדר האוכל ומוסדות היל־דים, בצידו הדרומי מפעלי המשק ובצידו הצפוני, בסעלה הגבעה, בניני תרבות. לפי ההצעה היה ברור שהצד הדרומי, למעשה מפא"י, יזכה בבניני המיפעלים והצד הצפוני, המפ"מי, באיזור־התרבות.

התנצל אברהם צילינג, באירוניה : „אנח־נו לא תיכננו את עין־חרוד לפילוג, ומשום כך התיכנון לעת חלוקה צונן בתוכו פגמים. תיכננו את עין־חרוד כבית מושלם בחיינו, אולם כאשר שלמות חיינו נהרסת, אנו רוצים להוסיף לחיות באגף אחד של הבית שאותו בנינו. משבא סירוד במשפחה, מחפשים האב והאם גם יחד לקיים את הקשר עם ילדיהם. ועין־חרוד היא ילד טיפוחנו."

מפא"י גילתה פגמים לרוב. היא התחלחלה נוכח הרעיון שהפילוג בתוך הנקודה יהיה נצחי, וכי לעולם יעמדו ילדים זה מול זה, משני צידי השביל הצר, אויבים בנפש. לטע־נה עיקרית זו נלוו הרבה סענות קטנות יותר: צנורות הביוב של החלק הצפוני היו צריכים לעבור בחלק הדרומי, דבר שאין לסבלו. הר־גיעו אנשי מפ"ם : „יש שיפוע גם בכיוון אחר."

האיש שנקרא להחלים : אברהם הרצפלד, סמל ההתישבות העובדת

מכה לשני הצדדים

שתי ההצעות עמדו זו מול זו. כל צד סירב אף לעיין בהצעת יריבו. נוצר מצב של קפאון.

בעיני נאמני איחוד־הקבוצות לא נשאר אלא פתרון אחד : להעביר את הבעיה למוסדות העליונים של ההתישבות (בהם יש רוב ל־מפא"י) למען יכריעו הם — ויכפו את הח־לטתם על המיעוט.

„פרשת עין־חרוד" עלתה על שולחן המח־לקה להתישבות. הרוב המפא"יי נטה, כמו־בן, באופן טבעי לצד המפא"יי של עין־חרוד. אולם כשנידונו העקרונות נתברר כי יש מח־לוקת עקרונית. המחלקה להתישבות לא קיב־לה את העקרון היסודי של הרוב בעין־חרוד, שיש להרחיק את המיעוט כליל מן הנקודה הבנויה, למנוע שכנות קרובה של הצדדים בעתיד.

במקום זה לקחה המחלקה להתישבות (ש־פירושה, מבחינה מעשית : אברהם הרצפלד, הדמות האגדתית כמעט העומדת כיום בראש מפעל ההתישבות בארץ) מפה חדשה. בשעתו החליט המשק לברר תוכנית להכפלת הישוב, ביקש את המהנדס קאופמן להגיש הצעה. ההצעה הוגשה, אך עין־חרוד לא הגיעה לכלל דיון בה. עתה נטלה אותה מחלקת ההתיש־בות לידיה, מתחה קו מצפון לדרום, קבעה שזה יהיה קו החלוקה.

לפי התוכנית נמסרה למפ"ם קרוב למח־צית מן השטח המיועד לסיתות. אולם רק חלק קטן מאד מן הנקודה הקיימת. כך נשבר העקרון של מרחק בין שתי הנקודות העתי־דות, אולם למפ"ם הושארה רק פינה קטנה וסמלית בנקודה הקיימת. היתה זאת פשרה שהרגה את הכבש מבלי להשביע את הזאב.

אנשי מפ"ם עזבו את הישיבה לפני קבלת ההחלטה, הרוב המפא"יי קיבל אותה בהעדרם. היתה זאת ההחלטה המפורסמת של „קו ה־ואדי", על שם הואדי הקטן המפריד, לפי התוכנית, בין שתי הנקודות החדשות, (ראה מפה).

אנשי מפ"ם קיבלו את ההצעה כספר־לבן חדש, בהחלטה נחושה להתום בה עד טיפת הדם האחרונה. קרא ציזלינג : „14 הבתים (הנמסרים לנו) מהווים 3% מנכסי דלא ניידי שבנקודה הקיימת, בעין־חרוד המורחבת (אנו מקבלים) רק 12%. כל השאר — 97% מה־נכסים הקיימים, 88% מהשטח המתוכנן—הוק־צבו לאיחוד־הקבוצות !"

לפי התוכנית היתה נשארת המזכירות ה־ארצית של הקיבוץ־המאוחד, על כל בניניה, בידי מפא"י. למפ"ם לא היתה נשארת גישה לבניני הציבור — בית שטורמן (בית טבע על שם השומר שמשפחתו כיום מפמ"ית), המו־זיאון, המרפאה, בית־הספר המקצועי, בריכת־השחיה, הבמה, בית־הנוער ובית־ההארחה.

„אתם טוענים שאין זה נישול !" קרא ויניה כהן. „אבל לתת לחלק אחד שטח בנוי ולשני שטח פנוי — עוד לא נולד האדם שיגיד כי זוהי חלוקה !"

בעיני מפא"י היתה זאת צעקה לשמה. אם

יוספלה טבנקין, המפקד הפלמ־חי הנודע כובש חקסטל וחרי ירושלים, מזכיר הקיבוץ המאוחד במקום מנחל את המערכה מצד אנשי מפ־ם.